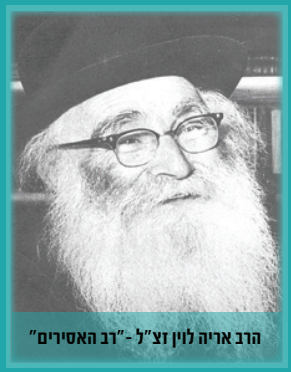
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 210

י"ד ניסן תשפ"א

פרשת צו - שבת הגדול

דרך חיים

קערת ליל הסדר בנויה מתשעה חלקים: מעל הכל מניחים ג' מצות, תחתם - זרוע בימין, ביצה בשמאל, ובאמצע מרור, קרוב יותר מניחים חרוסת בימין, כרפס בשמאל, וחזרת באמצע. לאמיתו של דבר בקערה יש דבר נוסף, שהוא העשירי, שבעצם הוא החלק העיקרי והחשוב ביותר- הקערה בעצמה, שהיא בבחינת הכח הכללי, הכח שתופס את הכל בתנופה אחת. כשמתבוננים בשולחן ניתן לראות כי הוא מורכב מחמישה חלקים- ארבע רגליים ולוח מעליהם, אך יש צד לומר שיש כאן לאמיתו של דבר ששה חלקים- ארבע רגליים, לוח, והשולחן בכללותו. זוהי אחיזה כללית שטמונה ומתגלה דרך כל פרט ופרט.

לא לחינם נקרא חג הפסח 'חג המצות'. המצות הן עיקר הקערה וראשה. הזהר (שמות קפג ב) אומר שהמצה נקראת נהמא דמהימנותא (לחם האמונה) ונהמא דאסוותא (לחם הרפואה). כלומר האמונה שהיא נקודת חיים של ממש, וממילא האחיזה בה מרפאת, היא המתבטאת במצה העשויה מלחם ומים בלבד. הקמח והמים מבטאים את הקשר הישיר בין האדם לבוראו בלא שום תוספות, ובלא שום טעם עצמי נפרד מן טעם המים והקמח. למצה אין אנוכיות, תחושה כאילו יש לה משהו מעצמה, שכן כל מה שיש בה זה רק הרצון של האדם לחיות ולקבל חיים מאלוהיו. הוה אומר שאנו מקבלים באכילת מצה את האמונה במה שה' זן ומפרנס אותנו. וזוהי נקודה מרכזית של ליל הסדר שבשלה אנו אוכלים את המצה בליל הסדר.

בג' המצות נכללות שלוש בחינות- חכמה, בינה ודעת. החכמה היא ההכרה בעצם זה שהדבר קיים, החכמה שבה אנו עסוקים בליל הסדר היא ההכרה בעצם מציאות הקב"ה. בינה היא היכולת להבין ולהשכיל את עומק הדברים, כלומר להתבונן במה שהשגנו בחכמה ולהעמיק בו חקר. דעת היא החדרת אותו הדבר שבו התבוננו עד שהוא חלק ממציאות חיינו ונהיה לאחד איתו. על המצה העליונה מברכים את ברכת "המוציא", ובה טמון עניין הלחם, שהיא הכרת המציאות של הבורא יתברך והקשר בינו יתברך ובינינו- הנבראים ממנו. על המצה האמצעית מברכים "על אכילת מצה", משום שהיא טומנת בחובה את אפשרות הבנת המשמעות הפנימית של הקשר בין הבורא לנבראים. במצה השלישית יש את סגולת החיבור של הקשר בין הבורא לנבראים לבין חיינו שלנו. במצה זו מקיימים אנו את מנהג 'כורך', מצוה שאנו נוהגים על פי דברי חז"ל, ובה אנו מבטאים את ההתמסרות שלנו אל הקשר עם הקב"ה.

מטרת שיעבוד מצרים הייתה ליצור הפסקה בין הראש, המחשבה הפנימית, לבין הלב והחיים. לכן אנו אוכלים מצות זכר ליציאת מצרים, כדי להטמיע את המחשבה הפנימית- בכל היבטיה, חכמה בינה ודעת- בחיינו.

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

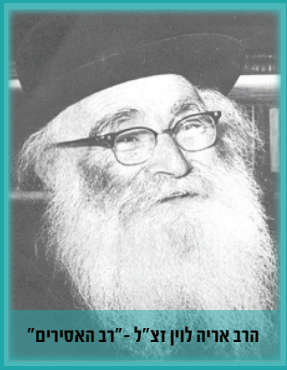
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

הזרוע באה כנגד קרבן הפסח שאיננו מקיימים כעת. בהקרבת קרבן אנו לוקחים את הבהמה שורפים אותה על גבי המזבח, והופכים אותה לעשן שעולה כקטורת כלפי מעלה. זוהי המשמעות של הקרבן, לקשר את הבהמה אל השמיים, כחלק מהרצון לאחד ולקרב בין הארציות והבהמיות לבין הקב"ה. פרעה רצה לנתק את הארציות, האדם, מהשמיים, ואנו מתקנים עניין זה בהקרבת הקרבן. בקשר הזה שבין שמיים וארץ יש שני היבטים - חסד וגבורה. הזרוע שכנגד קרבן הפסח מבטאת את החסד. מובנו של חסד הוא השפעה בלא גבול, כפי שנהג אברהם אבינו שהיה עמוד החסד בעולם, כאמור "חסד לאברהם", ששחט שלושה בני בקר ביום הפסח על מנת לתת לאורחים שבאו לבקרו. אין גבול לחסד.

הגבורה לעומת זאת מבטאת את הגבולות, ומגבילה את החסד וההשפעה. באופן כללי ניתן לומר שרוחניות היא חסד וגשמיות היא גבורה. לאחר שזכינו להשגה בחכמה, בינה ודעת, ההשפעה שלהם עלינו היא ללא גבול ושיעור, כמתבטא בזרוע. הזרוע בנויה כקו ישר, שהיא מבטאת את השפע הבלתי מוגבל היורד בקו ישר מלמעלה למטה. לעומת זאת, הביצה עגולה, תכונת העיגול היא שהוא מוגבל וסגור, סיבובו נשאר באותו אופן תמיד. הזרוע היא אותה "הזרוע הנטויה" המבטאת את ההמשכה וההתפשטות של הנהגת ה' מלמעלה ועד אלינו בארץ, אך הביצה מבטאת את המגבלה כמו שהיא מופיעה בגבולות הארץ, בקרבן חגיגה. קרבן זה נאכל על מנת לקשר את הארציות לקדוש ברוך הוא, בזה שאנו עוסקים בגשמיות לעשות נחת רוח לה', בזה אנו משיבים אותה אליו יתברך.

במרכז הקערה שמים את המרור. המידה האמצעית היא מידת התפארת. חפץ שיש בו גוון מסוים אינו מפואר, דווקא ריבוי הגוונים ושילובם יחדיו הוא המפאר אותם ומעורר להתפעלות. חסד ודין הן מידות פרטיות, שבכל אחת מהן יש גוון פרטי, ומידת התפארת שממצעת ומתווכת ביניהן יש בה התפארות. המרור מבטא את מה שהקב"ה משפיע עלינו גם קושי ויסורין. אם הקב"ה היה משפיע עלינו רק חסד והטבה הרי שהיינו עלולים להגיע למצב בו "וישמן ישרון ויבעט" (דברים לב טו), כפי שמצינו אצל ההמונים שגייר אברהם אבינו, שהתרופף הקשר בינם ובין הקב"ה משום שכולו היה בנוי על בסיס החסד וממילא לא עורר להתפעלות ושינוי פנימי אמיתי. דוגמא מאד חריפה למרור וקושי הוא יום ט' באב, יום של מרירות גדולה ועצבות על הנסיונות והקשיים. אך לאמיתו של דבר דווקא מרירות זו של עמידה באמונתנו בתוך הקשיים היא המקשרת אותנו לקדוש ברוך הוא. טמון במרור עוד רמז נוסף. 'מרור' בגימטריא עולה 'מות', ומלמדים אותנו חז"ל (בראשית רבה ט) על הפסוק החותם את בריאת היום השישי "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" - שפירושו "טוב מות", משום שהמוות הוא המקשר אותנו חזרה אל אבינו שבשמיים. אך על אף מעלותיה של המרירות ודאי איננו מעוניינים בחיים

המשך בעמוד הבא

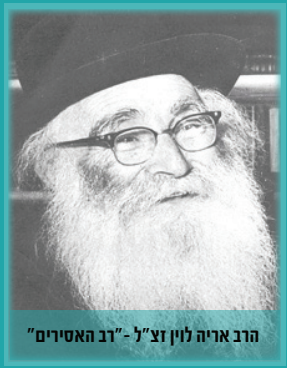
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

שיש בהם מרירות בלבד, לכן טובלים אנו את המרור בחרוסת הממתקת את המרירות.

המילה חרוסת מורכבת מהמילה 'חס' ו'רות'. 'חס' עולה בגימטריא 'חיים', היא באה למתק את המרירות והמוות ולעשות אותה חיים. כל המרור בא כי יש מנהיג לבריאה, והנהגתו ומלכותו מתגלה בשם אדנ-י, שבשם זה יש נגלה ויש נסתר. כל מילה מורכבת מאותיות, ולכל אות יש מילוי, האותיות המרכיבות מילה הן הגלוי והמילוי שלהן הוא הנסתר. המילוי הנסתר בשם אדנות הוא ל' פ' ל' ת' ו' נ' ו' ד'- שהגימטריא שלהם יחד היא 'רות'. ללמדנו שהמרור והמלכות ביד חזקה היא הצד הנגלה, אך על ידי המיתוק בגילוי הנסתר הטמון בתוך הקושי, אנו מרוממים את אותה המלכות אל שורשה האמיתית- אל רות שהייתה "אמה של מלכות" (בבא בתרא צא:). דוד המלך גילה והעמיד בעולם את מלכות שמיים, אימה של מלכות - השורש הפנימי של כל הדינים המתגלים במידת המלכות היא הרמוזה בעניינה של רות, וזהו הטוב הטמון ויוצא אל הפועל דרך הנראה לנו כדין.

בליל הסדר אנו עושים את הקידוש על הכוס הראשונה מתוך ארבע כוסות ששותים בלילה מקודש זה. המספר ארבע הוא מספר מרכזי מאד בלילה זה- ארבע קושיות, ארבעה בנים, ארבע כוסות, ארבע לשונות של גאולה, ארבע אכילות של מצה. בראש השנה הדגש הוא עשר- הפסוקים אותם אנו אומרים בברכות מלכויות זכרונות ושופרות שבמוסף, קולות השופר בהם אנו חייבים מעיקר הדין, משום שעשר מבטא דבר שלם. אך בליל הסדר אנו עסוקים בתחילת הבניין הפנימי, שכפי שביארנו לעיל שורשו בחכמה, בינה ודעת, כשבדעת יש שני היבטים- חסד וגבורה. הדעת, כאמור, היא הטמעת החכמה והבינה בחיינו, וההטמעה באה לידי ביטוי בשני צדדי החיים- חסד וגבורה. החסד היא השייכות לידיעה המושפעת עלינו, בעוד הגבורה היא להגביל את שפע הידיעה בהגבלה נכונה לכלי הקבלה שלנו. כפי שחלקי המצות היו כנגד החכמה הבינה והדעת כך גם הכוסות.

הכוס הראשונה באה כנגד החכמה, ההיפתחות אל ההבנה הנכונה. ההיפתחות אל ההבנה הנכונה היא בהכרזה אותה אנו אומרים בקידוש "אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון"- בלילה הזה מתגלה מהי המציאות של היהודי, שהוא כמו כהן גדול בקודש הקודשים, כביאור המהר"ל מפראג (גבורות ה' נא). הכוס השנייה היא הכוס אותה אנו ממלאים בתחילת ההגדה ושותים בסיומה, משום שתכליתה להביא את התוכן שבחכמה אל הבנתנו, וזהו תכלית סיפור יציאת מצרים. הכוס השלישית והרביעית היא כנגד הדעת, לקחת את מה שעברנו בליל הסדר ולהכניסו אל תוכנו. הכוס השלישית היא דעת של חסד- בברכת המזון, החדרה לעולם המעשה של בחירת ה' בנו והזנתו אותנו. הכוס הרביעית, כוס דעת הגבורות, היא הכוס עליה אנו אומרים הלל, שבאה

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

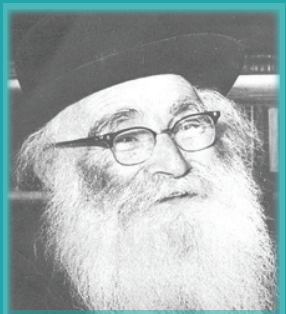

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

במקביל לכוס הבינה של ההגדה. על ידי אמירת ההלל האדם מתמלא בשמחה ושייכות לתוכן אותו הבין בהגדה עד שהוא מהלל לבוראו.

ברכת שבת שלום ומבורך וחג כשר ושמח לכל אהובינו ויקירינו!

שנזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים במהרה בימינו!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

ר' בנימין לוין התלווה פעם לסבו הגדול ר' אריה, ופנה אליו בשאלה: "סבא, מה רוצה מאיתנו רבונו של עולם?".

ר' אריה נהנה משאלה זו והפנה אותו אל דברי דוד המלך בתהלים (קכא א) "אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי". לכאורה קשה, שאל ר' אריה, הרי אם דוד המלך חיפש להיות למעלה מדוע הסתפק ואמר "אל ההרים" ולא ביקש "אל השמש והירח" שהם גבוהים יותר?

התשובה היא, אמר ר' אריה, כי השמש והירח נמצאים ברקיע, ודוד המלך לא שאף להיות שם, לכן לא נשא את עיניו אליהם. אדרבה, דוד המלך רצה להיות בארץ, מעורב עם הבריות, מעורה בדעת בני אדם, ובכך לעסוק במצוות של בין אדם לחברו, לכן לא נשא עיניים רק "אל ההרים", שהם הגבוהים בארץ. דוד המלך בא ומלמד אותנו, כי אף מי שנמצא בארץ צריך לשאוף להגיע למעלה למעלה, למדרגה גבוהה יותר, ולא להסתפק בדרגות ובמעלות שהשיג עד עתה. אך יחד עם זאת להיות מעורב עם הבריות ולהיטיב עמהם.

כמענה לשאלתו סיים ר' אריה: "זהו מה שרבונו של עולם חפץ מאיתנו, מצד אחד לשאוף לעלות מעלה מעלה, אך מצד שני להיות דעתנו מעורבת עם הבריות ולהיטיב עמהם".

(דרך אבות עמ' רנד)

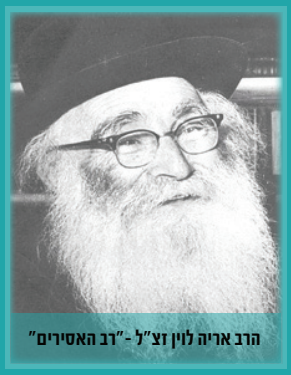
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בשבוע שעבר הארכנו בדיני ערב פסח שחל בשבת, וראוי לתת את הדעת אל כל ההלכות הללו, שהן חשובות ורבות ומשונות מבכל שנה ושנה.

טרם הסדר אנו מתפללים תפילת ערבית של ג' רגלים בתוספת ברכת "ותודיענו"- שבאה כהבדלה בין שבת ליום-טוב. לאחר מכן אומרים הלל שלם בברכה, ובברכה ראוי לכוון על אמירת ההלל בהמשך הלילה- בסיום הסדר. מותר לומר את ההלל שבתפילה גם ביחיד (הרמ"ע מפאנו, הובאו דבריו בברכי יוסף למרן החיד"א), ואף נשים יכולות לאומרו בבית אף ביחידות, ויש שסברו שאף חובה להן לאומרו מלבד מה שחובה עליהן לומר שוב הלל בליל הסדר בשעת ההגדה. כן אמירת "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", שנהוג לאומרו קודם שמונה עשרה ברגלים, נאמר אף ביחיד. ולכן אדם שנאלץ להתפלל ביחידות בביתו מפאת בידוד וכדומה יאמר את פסוק "וידבר משה" ואת ההלל בברכה לאחר תפילת העמידה.

קדש; כפי שהסברנו בשבוע שעבר הקידוש שונה מבכל שנה, בשל העובדה שאנו מקדשים את יום-טוב ומבדילים מהשבת בו-זמנית, כנוסח המובא בהגדה של פסח. בשתיית כוס הקידוש יש להסב לצד שמאל, והוא הדין בשאר הכוסות. יש להקפיד לשתות מכל אחת מד' הכוסות את כולה או רובה, ועל כל פנים שיעור רביעית (86 גרם). נכון להקפיד לשתות יין או מיץ ענבים אדום, אלא אם הלבן משובח ואזי ייערב עימו מעט מן האדום, משום המעלה המיוחדת של שתיית יין דווקא בצבע אדום, ובמיוחד בלילה זה. את היין לא ימזוג האדם לעצמו, אלא ימזגו כל אחד לחברו כדרך חירות.

כרפס; בברכת "בורא פרי האדמה" על הכרפס מכוונים לפטור את המרור שנאכל בהמשך הסדר. מקפידים שלא לאכול שיעור "כזית" מהכרפס בכדי שלא להיכנס לספק חיוב ברכה אחרונה. את מי המלח של הכרפס נכין טרם כניסת השבת.

מוציא מצה; טרם אכילת המצה נברך "המוציא" על שתי המצות השלמות והחצויה (אותה חצינו ב'יחץ') שביניהן, נסיר את השלמה התחתונה ונברך "על אכילת מצה" על שתי העליונות. נאכל מהמצות שיעור של שני "כזיתים" (כזית מכל אחד מהמצות) בהסיבה, ולאדם המתקשה, אשה וקטן ניתן להקל ב"כזית" אחד, כאשר "כזית" הוא 27.5 גרם, לחולים וזקנים- 17 גרם, ולאדם שקשה לו במיוחד ניתן להקל ב-9

המשך בעמוד הבא

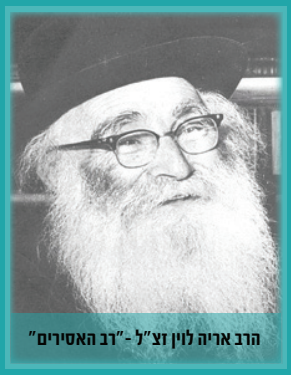
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

גרם. בכזית השני שמהמצה החצויה אפשר לצאת ידי חובה לכתחילה באכילת 15 גרם. נאכל כשיעור בו חייבים תוך ארבע דקות, ולאדם המתקשה אפשר להקל עד שיעור של תשע דקות. את שיעור האכילה משתי המצות נעשה ללא הפסק זמן, ובעיקר ללא הפסק דיבור. נחלקו הדעות האם טובלים את המצה במלח או שלא, וכל אחד יעשה כנהגו, כשניתן לצאת ידי כל השיטות במה שטובל המצה במלח ומנערו מעליה.

מרור; כולם חייבים באכילת המרור בלילה זה. נטבול את המרור בחרוסת, ננער אותה מעליו ונאכל "כזית" (17 גרם בתוך חמש דקות לבריא, ועד תשע דקות למתקשה) בלא הסיבה. ואין לברך לפניו, משום שיצאנו ידי חובה בברכת "בורא פרי האדמה" בשעת אכילת הכרפס. הנכון ביותר להשתמש בחסה למרור, ולאכול מהקלח עם העלה. יש להקפיד לקנות חסה מגידול ללא חרקים או לדאוג לנקותה ולבדקה קודם השבת, אמנם אדם שלא בדקה קודם השבת יכול בדיעבד לבדקה ולשטפה גם בחג עצמו.

כורך; לאחר מכן נאכל בהסיבה "כזית" מצה ו"כזית" מרור כרוכים יחד בתוך שיעור זמן של חמש דקות לבריא, עד תשע דקות למתקשה. יש מנהגים שונים האם לטבול את מרור הכורך בחרוסת או לא, וכל אחד יעשה כמנהגו, וטרם האכילה אומרים "זכר למקדש כהלל..." כמובא בהגדה, ויש שסברו שאין להגיד נוסח זה משום הפסק בין ברכת "המוציא" ו"אכילת מצה" לכריכה.

צפון; בתום הסעודה נאכל "כזית" משיעור חלק המצה שהצנענו בשעת "יחץ"- האפיקומן (שפירושו אפיקו-הוציאו מן-לחם). ויש לאכלו בהסיבה בתוך ארבע דקות, ועד תשע דקות למתקשה. נכון להקפיד לאכול את האפיקומן קודם חצות הלילה (00:45), כדין אכילת קרבן הפסח שהוא בא במקומו. מלבד שתי הכוסות שאחר אכילת האפיקומן אין לאכול ולשתות אלא מים או סודה בלבד, על מנת לשמור את טעם האפיקומן בפיו. גדולי הדורות נהגו לשמור בבית וברכב חתיכה ממצת האפיקומן כסגולה לשמירה, ונכון לנהוג כך.

יש נוהגים לקרוא אחר ההגדה את שיר השירים. נכון להרבות בסיפור יציאת מצרים במהלך הלילה עד אשר תחטפנו שינה.

המשך בעמוד הבא

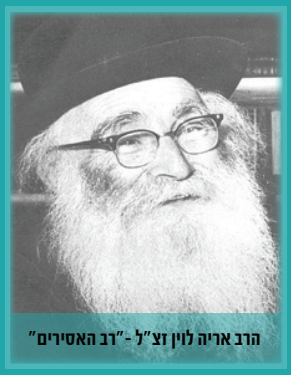
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ימי חג הפסח הינם ימי מועד ויש להימנע בהם ממלאכות האסורות במהלך ימי חול המועד, ומרבים בהם בשמחה וסעודה. מדי יום אומרים חצי הלל, משום שאנו מקצרים בהלל בשביעי של פסח ואין מן הראוי שיהיו ימי חול המועד עולים על יום טוב האחרון של החג. מדי יום מתפללים תפילת מוסף של ג' רגלים ואומרים בו את נוסח הקרבן של ימי הפסח.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

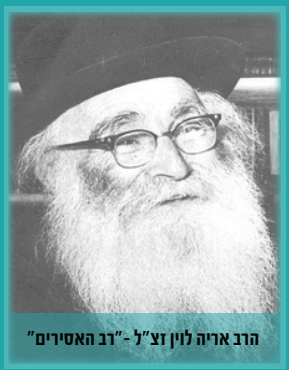

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום הרב, האם ישנה חובה שיהיה אישור כשרות לפסח על מי-פה?

תשובה | מרן המ"ב (סי' תמ"ב) כתב לגבי סופר שמשתמש בדיו שיש בתוכו חמץ, שלא יתן את הדיו לתוך פיו בכוונה, אבל שלא בכוונה אין בכך קפידא. אבל המעיין במקור הדין, שהוא מבעל תרומות הדשן (סי' קכ"ט), יראה שמותר לתת אפילו לכתחילה ובכוונה את הדיו לתוך פיו, מכיוון שהחמץ המעורב בו נפסל מאכילה. לפי זה מי-פה ומשחת שיניים שאינם מיועדים להנאת אכילה אלא להכניסם לפיו ולפולטם, מותרים לכתחילה בפסח מכיוון שהחמץ שבהם נפסל מאכילה. בנוסף שכל דין 'אחשביה', הוה אומר שאדם בפעולת האכילה מראה שהוא חפץ באיסור הנמצא במאכל שייך רק באכילה ולא בהנאה, ומי פה אינם משמשים בדרך אכילה כי אם בדרך הנאה בלבד.

שאלה | האם יש עדיפות למצות עבודת-יד על מצות מכונה?

תשובה | זו שאלה רחבה שיש לדון בה באריכות רבה ולפרט את כל צדדי הנידונים ההלכתיים הקשורים בה. לכן נשיב בקצרה, כי צד המעלה שיש במצות עבודת יד הוא מה שמצת מצוה צריכה כוונה, ובמצות מכונה לא שייכת כוונה של האדם העושה, משום שהמכונה מכינה בעצמה את המצות. מאידך, מעלת מצות מכונה לחלק מהדעות היא הדיוק המוחלט של הניקיון וזמני הלישה והאפייה, וחשש רחוק יותר מחימוץ, בשונה מעבודת יד שתלויה בדברים רבים. ויש להאריך רבות בעניין זה.

לכן יש שאמרו שאסור לאכול מצת מכונה, ויש שהקפידו לאכול לכזית מצה הראשון של ליל הסדר דווקא ממצת עבודת-יד, משום שאכילה זו היא מצוה מן התורה והעדיפו את המצה המהודרת ביותר לדעתם. אך לכל אחד מן הצדדים יש טענות ופרכות רבות כנגד הצד השני, ולכן כל אחד יעשה כמנהגו ואל יחשוש.

אך יש לדעת שכאשר אורח שמקפיד שלא לאכול מצות מכונה מתארח אצל אדם שאוכל מצת מכונה, אין האורח יכול לזמן את ברכת הזימון עבור המארח שאכל ממצת מכונה, אלא דווקא המארח יזמן. הסיבה לכך היא משום שהדבר נחשב שהמארח אוכל עם האורח, בעוד האורח לא נחשב כאוכל אצל המארח את הפת.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il